

9.3.2020

**SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN LAUSUNTO EDUSKUNNAN SOSIAALI- JA
TERVEYSVALIOKUNNALLE HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ SOSIAALIHUOLTOLAIN
MUUTTAMISEKSI (HE 5/2020)**

Sosiaalityön ja sosiaalipalveluiden tutkimukseen ei tähän saakka ole ollut terveyden tutkimuksen kaltaista valtionkorvaukseen perustuvaa rahoitusjärjestelmää. Sosiaalihuollosta puuttuvat myös yliopistollisia keskussairaaloita vastaavat toimintayksiköt, joissa yhdistyvät tieteellinen tutkimus, tieteellisammattillinen koulutus ja käytännön työ. Samalla tarve sosiaalityön ja sosiaalihuollon käytäntöjä kehittäväälle tutkimukselle on huutava. Sosiaalityössä tarvittaisiin erityisesti käytäntöjen kehittämistutkimusta työelämän kanssa. Esimerkiksi tutkimusnäyttöön perustuvat toimentasuositukset ("käypä sosiaalityö") ja niiden kehittymisestä vastaava rakenne puuttuvat nykyisin sosiaalityöstä.

Hallituksen esityksen (HE 5/2020) tavoitteena onkin, hallitusohjelman mukaisesti, mahdollistaa yliopistotasaisen sosiaalityön tutkimuksen rahoittaminen valtion varoista, jolla osaltaan pystytään vastaamaan edellä nostettuihin haasteisiin. Sosiaalihuollossa työskentelee merkittävä joukko tutkimusvalmiudet omaavia sosiaalityön ammattilaisia, joilla olisi mahdollisuus ja valmiudet kehittää sosiaalihoitoa entistä vaikuttavampaan suuntaan. Tutkijanurien yhdistäminen käytännön sosiaalityöhön olisi myös merkittävä vetovoimatekijä alalla, jossa rekrytointin ongelmat aiheuttavat merkittäviä haasteita. Mahdollisuus yhdistää omaan työhön tutkimuksellista otetta lisäisi työn mielekkyyttä ja edistäisi työntekijöiden pysymistä omassa työssään.

Esityksessä ehdotettu yliopistotasaisen sosiaalityön tutkimuksen rahoitusmalli pohjautuu terveydenhuoltolaissa säädettyyn yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen rahoitusmalliin, mutta mallien välillä on myös eroja. Terveydenhuoltolain 61 §:n 3 momentin mukaan erityisvastuualueen sairaanhoitopiirien kuntayhtymien on perustettava alueelleen yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen tutkimustoimikunta, joka päättää tutkimusrahoituksen myöntämisestä alueellaan hakemusten perusteella. Terveydenhuoltolain 61 §:n 2 momentin mukaan rahoitusta maksetaan erityisvastuualueiden tutkimustoimikunnille STM:n neljäksi vuodeksi kerrallaan tekemän päätöksen mukaisesti.

Sosiaalityön puolella ei ole olemassa erityisvastuualueita vastaavaa rakennetta, johon tutkimusrahoituksen myöntäminen luontevasti sopisi. Lisäksi yliopistotasaiseen sosiaalityön tutkimukseen osoitettu rahoitus on verrattain pieni verrattuna terveyden vastaavaan tutkimukseen osoitettuun rahoitukseen. Siksi esityksessä ehdotetaan, että sosiaalityön tutkimusrahoituksen organisoiminen toteutetaan siten, että perustettaisiin yksi valtakunnallinen sosiaalityön tutkimuksen arviointiryhmä, joka määrittelee tutkimuksen painoalueet sekä toteuttamistavat. Hankehakemuksista olisi tehtävä vertaisarviointi, joka takaisi hakemusten vahvan tieteellisen tason ja rahoitusta saavien hankkeiden olisi sovittava yhteen sosiaalityön tutkimuksen painoalueiden ja tavoitteiden kanssa. STM kuulisi arviointiryhmää ennen rahanjaosta päättämistä.

Lausuntokierroksen yhteydessä esityksestä saatu palaute oli pääosin myönteistä ja sen tavoitteita ja toteuttamistapaa pidettiin onnistuneina. Keskeisinä kriittisinä huomioina joissakin lausunnoissa nostettiin esiin yliopistotasaisen tutkimuksen määrittely joko niin, että tutkimus haluttiin sitoa vahvemmin yliopistolliseen sosiaalityön tutkimukseen ja nimenomaan yliopistoihin tai toisaalta niin, että kannettiin huolta siitä, että voisivatko muut sosiaalityön tutkimusta tekevät toimijat saada tutkimusrahoitusta. Esityksen ratkaisu, jossa yliopistollinen tutkimus määrittyy nimenomaan tutkimuksen tieteellisen tason, eikä toteuttajatahon perusteella, huomioi STM:n käsityksen mukaan parhaalla mahdollisella tavalla kaikkien osapuolten näkemykset ja mahdollistaa kaikkien toimijoiden osaamisen saamisen sosiaalityön tutkimuksen

tueksi. Käsitettä esitettiin myös muutettavaksi, mutta se on haluttu pitää yhtäläisenä terveyden tutkimuksen määrittelyjen kanssa.

Toinen lausuntokierroksella esille nostettu asia oli huoli siitä, vaikuttaako sosiaalityön tutkimuksen määräraha alentavasti terveyden tutkimuksen määrärahaan. Tämä ei ole millään tavalla tarkoituksena.

Vuoden 2020 talousarviossa momentilla 33.60.32 yliopistotasoiseen tutkimukseen on osoitettu valtion tutkimusrahoitusta yhteensä 25 miljoonaa euroa. Tästä määrärahasta on ollut tarkoitus kohdentaa hallitusohjelman mukaisesti 4 miljoonaa euroa yliopistotasoiseen sosiaalityön tutkimukseen. Edelleen 21 miljoonaa euroa kohdentuu siis yliopistotasoiseen terveyden tutkimukseen, mikä vastaa aiempien vuosien budjettiesitysten mukaista rahoituksen tasoa.

Esityksessä ehdotetun lain myötä myös momentin 33.60.32 käyttötarkoitus on vuoden 2020 ensimmäisen lisätalousarvioesityksen yhteydessä tarkoitus nimenomaisesti muuttaa siten, että sinne hallitusohjelman mukaisesti lisätty 4 miljoonaa euroa varataan ja on mahdollista käyttää yliopistotasoiseen sosiaalityön tutkimukseen.

Lisäksi nyt käsittelyssä olevassa esityksessä on huomioitu lausuntokierrokselta esille noussut näkemys siitä, että laajat konsortiohankkeet voisivat edistää sosiaalityön eri toimijoiden yhteistyötä ja samalla tutkimuksen ja käytännön entistä syvempää vuoropuhelua.

Sekä terveysalan että sosiaalityön tutkimusta rahoitetaan myös muulla julkisella tutkimusrahoituksella, mukaan lukien yliopistojen perusrahoituksella ja Suomen Akatemian tutkimusrahoituksella. Esimerkiksi kliinisen lääketieteen tutkimuksen kokonaismenot julkisella sektorilla vuonna 2018 olivat noin 119 miljoonaa euroa (Opetushallinnon tilastopalvelu). Suurin yksittäinen rahoituserä oli yliopistojen tutkimukseen käyttämä osuus opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämästä valtionrahoituksesta korkeakouluille.

Korkeakouluissa toteutetun sosiaalitieteiden tutkimuksen kokonaisrahoitus on Tilastokeskuksen tietojen mukaan noin 45 miljoonaa euroa vuositasolla. Suomen Akatemian oman, suuntaa-antavan arvion mukaan Akatemia on myöntänyt sosiaalitieteen tutkimukselle vuonna 2019 noin 20,5 miljoonaa euroa. Tästä noin neljäsosa on Suomen Akatemian arvion mukaan kohdentunut sosiaalityön tutkimukseen.